

Självständigt arbete i krigsvetenskap, 15 hp

Författare		Program
Kd Johan Karlsson		YOP 06-09
Handledare		
Metod: Övlt Sten-Olof Olsson Sakkunskap: Kn Jan Stenström		
	Beteckning	
<p>TAKTIK VID STRID I BERGSTERRÄNG En jämförelse mellan USA och Sovjets taktik i Afghanistan</p> <p>Sammanfattning:</p> <p>I och med det svenska bidraget till NATO missionen i Afghanistan samt den nyupprättade bergsplutonen på Arméns JägarBataljon i Arvidsjaur så har frågor kring taktik i bergsterräng även blivit aktuellt för Sverige. Då svenska utbildningarna och doktriner i huvudsak saknar problematiseringen kring att strida eller verka i bergsterräng så kan man där av ställa sig frågan hur ska vi få kunskap om detta? Detta arbete syftar därför till att jämföra den av USA använda taktiken i Afghanistans bergsterräng och den Sovjet har använt sig av. Frågan som arbetet försöker besvara är dels vad skillnaden har varit mellan taktiken hos stormakterna samt vad som varit den största framgångsfaktorn och begränsningen i respektive lands konflikt. Arbetet bygger på ett underlag främst från litteratur samt artiklar om operationer genomförda i Afghanistan.</p> <p>Arbetets resultat kan sammanfattas med att de faktorer som mest har påverkat dessa länders lösande av uppgift har varit hur ledarskapet har varit inom deras förband, och då främst hur i vilken utsträckning dessa har använt sig av uppdragstaktik. Flexibilitet, samordning av den indirekta elden och valet av understödsförmågor har även dessa varit viktiga faktorer som påverkat lösandet av uppgiften.</p> <p>Nyckelord:</p> <p>Bergsterräng, Afghanistan, Taktik, USA, Sovjet</p>		

TACTICS IN MOUNTAIN WARFARE
A comparison between the tactics used by the U.S. and Soviet in Afghanistan

Abstract:

Due to the Swedish contribution to the by NATO led International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan and the newly established Mountain Platoon at the Swedish Army Ranger Batalion in Arvidsjaur have the question about mountain warfare started to be of interest for Sweden. Because of the lack of discussion of mountain warfare and how to act in the mountain terrain in the Swedish military doctrine and education the question is how to get knowledge of this? The purpose of this paper is to compare the tactics used by the U.S. and the Soviets in the mountains of Afghanistan. The question this paper is trying to answer is what the different between the two countries tactics and what have been the most important factor for success and the biggest limitation in the countries tactics in the conflict. The basis for the comparison was received from literature and articles about operations conducted in Afghanistan.

The results of the essay can be summarized in that the most prominent factor have been the leadership used by the units, and mainly to what extent they have used mission type tactics, Flexibility, coordination of the indirect fire and what support they have chosen to use have also been an important factor that affected the outcome.

Key words:

Mountain warfare, Afghanistan, Tactics, U.S., Soviet

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar.....	5
1.2	Avgränsningar och tidigare forskning.....	6
1.3	Teori, metod och material	6
1.4	Disposition	7
2	Begrepp och grundläggande faktorer	7
2.1	Begrepp	7
2.1.1	Bergsterräng	7
2.1.2	Taktik	8
2.1.3	Operation.....	8
2.1.4	Grundläggande förmågor	8
2.2	Grundläggande faktorer.....	9
2.2.1	Terrängen	9
2.2.2	Motståndaren.....	9
2.2.3	Sovjetunionen.....	10
2.2.4	USA.....	11
3	Diskussion	13
3.1	Inledning.....	13
3.2	Ledning.....	13
3.2.1	USA.....	13
3.2.2	Sovjetunionen.....	14
3.3	Underrättelser/ information	14
3.3.1	USA.....	14
3.3.2	Sovjetunionen.....	16
3.4	Verkan	16
3.4.1	USA.....	16
3.4.2	Sovjetunionen.....	17
3.5	Rörlighet.....	18
3.5.1	USA.....	18
3.5.2	Sovjetunionen.....	18
3.6	Skydd.....	19
3.6.1	USA.....	19
3.6.2	Sovjetunionen.....	19
3.7	Uthållighet.....	20
3.7.1	USA.....	20
3.7.2	Sovjetunionen.....	20
4	Slutsatser	21
4.1.1	Ledning.....	21
4.1.2	Underrättelser/information	21
4.1.3	Verkan	22
4.1.4	Rörlighet.....	22
4.1.5	Skydd.....	23
4.1.6	Uthållighet.....	23
4.1.7	Den största framgångsfaktorn samt begränsning för respektive stormakt	23
5	Avslutning	Fel! Bokmärket är inte definierat.

5.1	Utblick och vidare forskning.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
6	Litteratur och källförteckning	25
6.1	Litteratur.....	25
6.2	Skriftliga källor	25
6.2.1	Doktriner m.m.	25
6.2.2	Artiklar	25
6.3	Andra källor (Intervjuer)	25
6.4	Internet	25

1 Inledning

Redan under Alexander den store och Hannibals tid så finns det bevis på att det har genomförts strider i bergsterräng, men detta var i huvudsak strider med olika stammar som man stred mot under sin förflyttning genom bergsterrängen, krig och större slag genomfördes oftast i låglandet. Det dock var först vid första världskriget som bergsterrängen faktiskt blev ett område där man genomförde operationer som hade till syftet att besätta bergsterrängen. Sedan dess har ett flertal strider genomförts i bergsterräng, även vissa av den senaste tidens större konflikter har i huvudsak utkämpats i bergsterräng, som t.ex. Afghanistan (1979) och konflikten i Kargil mellan Indien och Pakistan (1999). Trots att många av gränserna mellan länder sträcker sig över naturliga gränser som bergskedjor och vatten, samt att ungefär en fjärdedel av jordens landyta består av berg, så är det dock sällan krigföring i bergsterräng diskuteras i doktriner. Även då hotbilden ändras så kan bergsterräng med sin förmåga att jämna ut styrkeförhållanden och teknikförsprång då ses som lockande för en mindre och teknologiskt underlägsen motståndare. Sedan 2008 har Arméns Jägarbataljon I19 fått i uppdrag att utveckla en bergspluton som skall specialisera sig mot att verka i bergsmiljö, samt att svenska förband deltar i den missionen i Afghanistan som NATO genomför, skapar detta ett behov av mer information kring operationer i bergsterräng.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

I dels svenska doktriner samt den utbildning författaren själv genomfört under YOP 06-09 på Markstridsskolan, har problematisering kring taktik vid uppträdande eller strid i bergsterräng saknats. Detta kan nog i huvudsak härledas till avsaknaden av höga bergskedjor i landet samt att Sverige inte deltagit i någon konflikt i bergsterräng med egna förband. Dock i och med det svenska bidraget med förband till Afghanistan blir bergsterrängen även intressant för svenska förband. Att undersöka nuvarande svenska doktriners validitet i bergsterräng är dock utanför tidsramen för detta arbete, dock hoppas författaren att denna uppsats kan ses som en grund för insamling till material för denna undersökning.

Denna uppsats kommer därför att fokusera på att jämföra skillnaden mellan den Sovjetiska taktiken och den taktik USA använde i bergsterräng, i syfte att dra lärdomar av dessa stormakters tidigare misstag och framgångar som de haft vid operationer i Afghanistans bergsterräng.

Frågeställningen för detta arbete kommer därför att vara vilka lärdomar som finns att dra av de framgångar och motgångar de två stormakterna har haft i konflikter i Afghanistan. För att enklare och tydligare kunna besvara denna fråga kommer frågeställningen delas upp i följande tre delar:

- Skillnaden mellan USA:s taktik och Sovjets taktik i bergsterräng kopplat till de sex grundförmågorna: Ledning, Underrättelser/Information, Verkan, Rörlighet, Skydd samt Uthållighet¹

¹ Doktrin för markoperationer (DMarkO), 2005 (M7740-774004) s.30

- Vad har varit den största framgångsfaktorn till varför respektive stormakt har nått framgångar i Afghanistans bergsterräng.
- Vad har varit den största begränsningen respektive stormakt haft i sina operationer i Afghanistans bergsterräng

1.2 Avgränsningar och tidigare forskning

De avgränsningar som denna uppsats kommer att ha kommer att vara: Operationer genomförda i Afghanistan, taktik använd av USA, taktik använd av Sovjetunionen samt operationer i bergsterräng. Gällande operationer i bergsterräng så kommer även faktorer som inte är direkt kopplade till just bergsterrängen att behandlas, som t.ex. ledningsstrukturen, för att ge en så tydlig bild som möjligt av operationerna. Uppsatsen kommer endast att behandla hur respektive stormakt har agerat taktiskt, inte hur det enligt doktriner var tänkt att de skulle ha agerat. Detta på grund av att tiden inte medger en undersökning av stormakternas doktriner under den tid dessa har varit aktuella i Afghanistan.

En hel del forskning kring strid har genomförts av Indien, Pakistan samt USA nu på senare tid då det har sedan Andra Världskriget blivit aktuellt igen med operationer i bergsterräng, i och med konflikten i Afghanistan. Sedan finns det material att tillgå från länderna kring alperna från Andra Världskriget, samt från Rysk sida rörande konflikten i Afghanistan.

Dock saknas forskning på hur dessa lärdomar skulle kunna appliceras inom Svenska doktriner eller utbildning.²

1.3 Teori, metod och material

För att förklara den grund som detta arbete utgår ifrån så kommer inledningsvis några, för uppsatsen, vitala begrepp definieras. Sedan kommer de grundläggande faktorerna för respektive konflikt att beskrivas, därefter kommer jag att diskutera respektive lands agerande i bergsmiljön och jämföra den taktik de båda länderna använt sig av i bergsterrängen i Afghanistan. Slutligen kommer slutsatserna att sammanställas. Under diskussionen kommer jag att använda mig av de sex grundförmågorna: Ledning, Underrättelser/information, Verkan, Rörlighet, Skydd samt Uthållighet som analysverktyg för att strukturera upp jämförelsen av hur USA:s och Sovjetunionens taktik skilde sig åt under den här konflikten.

Inledningsvis kommer jag att använda metoden deskription³ för att redovisa grundläggande faktorer för att därefter använda metoden komparation⁴ för att jämföra den taktik som använts/används i Afghanistan.

² Med hänsyn tagen endast till öppna källor

³ *Vetenskaplig metod*, Rolf Ejvegård, Studentlitteratur, Lund, 2003 s.32-33

⁴ Rolf Ejvegård (2003) s.40-41

Det material som kommer att användas är i huvudsak litteratur samt artiklar skrivna om de båda konflikterna.

En av svagheterna med uppsatsen är att den endast tar hänsyn till taktik använd under en eller flera specifika operationer då tillräcklig dokumentation på samtliga operationer under de båda konflikterna saknas. Det finns även en svaghet i metoden då konflikterna inte utspelar sig under samma tid, vilket medför skillnader i teknik och organisation hos länderna. Sedan på grund av språket på källmaterialet på den Sovjetiska sidan, så kommer vissa/flera av källorna att vara andra eller tredjehands källor. Då tiden ej medger att försöka översätta materialet för att kontrollera information, så finns risken för att informationen som återges brister på punkten närhet inom källkritik. Undersökningen kring USA:s agerande i bergsterräng i Afghanistan kommer i huvudsak bestå av material från operation Anaconda som genomfördes under 2002 då denna operation finns väl dokumenterad, samt att det var den största operationen i Afghanistan med allierad trupp, detta ger kanske inte en helt rättvis bild av hur USA har opererat i bergsterräng då konflikten fortfarande pågår.

1.4 Disposition

Dispositionen på denna uppsats uppdelad i fem delar där den första inledande delen avhandlade problemformuleringen, teori samt det valet av materialet. Den andra delen består av de begrepp som för uppsatsens tydlighet måste definieras, samt de grundläggande faktorer som påverkat konflikten. Den tredje delen av uppsatsen är diskussionen. Diskussionen i sig är indelad i de sex grundförmågorna där en jämförelse mellan den taktik som USA samt Sovjet använt sker för respektive grundförmåga. Den fjärde delen består av slutsatserna som dragits av diskussionen. Den avslutande delen redovisar vilka källor som använts under detta arbete.

2 Begrepp och grundläggande faktorer

2.1 Begrepp

Här under kommer de begrepp som är centrala för uppsatsen att definieras.

2.1.1 Bergsterräng

I avsaknad av en vedertagen svensk definition av begreppet ”bergsterräng” så kommer jag i den här uppsatsen använda den definitionen som USA använder vilket innebär: Terräng som höjer sig ca 300m (1000 ft.) över omgivande terräng och är karakteriserad av branta sluttningar.⁵ Det innebär en typ av terräng där särskild utbildning och/eller en förändring i den taktik som används krävs för att kunna genomföra strid effektivt. Det som även finns är definitioner i höjd när det gäller bergsterräng: Hög höjd 1500-3500m, väldigt hög höjd 3500-5500m samt extremt hög höjd är över 5500m.⁶ Vid ca 2500m⁷ (beroende av fysik m.m.) höjd

⁵ *Mountain Operations Manual*, Northern Warfare Training Center, 2000, kap.1 s.2

⁶ http://www.ismmed.org/np_altitude_tutorial.htm#acclimatization, 2008-12-01

⁷ http://www.ismmed.org/np_altitude_tutorial.htm#acclimatization, 2008-12-01

över havet så börjar kroppen att få problem med att förse tillräckligt med syre till alla funktioner i kroppen, detta kan medföra vissa höjdrelaterade sjukdomar, eller bara en prestationsförsämring hos vissa individer. Detta löses vanligtvis genom att individer som skall arbeta eller befinna sig på hög höjd genomgår en acklimatisering, där de sakta under flera dagar, eller i veckor i vissa fall, tar sig upp till den höjd som de skall verka på. På grund av de prestationsförluster en individ upplever på hög höjd samt den svåra terrängen så begränsas möjligheterna att använda viss materiel, som t.ex. fordon, tunga understödsvapen och tung personlig utrustning. Även flyg får problem att operera på hög höjd, då främst helikoptrar har problem med den tunnare luften.

2.1.2 Taktik

Som definition av begreppet taktik kommer följande att användas:

”Taktik är konsten att besegra en motståndare genom strid. Begreppet strid ska här ses som kampen mellan viljor, vilket även kan tillämpas vid insatser då fysisk bekämpning inte är huvudmedlet, t ex fredsfrämjande insatser”⁸

I DMarkO så tas det även upp att taktik även innebär hur man manövrerar med förbanden och nyttjar samordning av bekämpning samt hur man behåller ett tillräckligt gott stridsvärde. DMarkO nämns även att taktik är utnyttjandet av lokala framgångar för att vinna striden.

2.1.3 Operation

Som definition av begreppet operation kommer följande att användas:

”En operation är en sammanfattande benämning på militära handlingar eller genomförandet av uppgifter eller övningar som, oavsett ledningsnivå, syftar till att nå ett bestämt mål inom ett område. En operation kan omfatta en eller flera åtgärder som krävs för att genomföra militär verksamhet inkluderande förflyttningar, logistik, anfall, försvar och de metoder som behövs för att uppnå uppsatta mål.”⁹

Observera att denna definition av begreppet ”operation” inte överensstämmer med den sovjetiska definitionen av begreppet.

2.1.4 Grundläggande förmågor

I det här arbetet kommer de grundläggande förmågorna att användas för att strukturera upp arbetet, därför kommer dessa att kort förklaras. De sex grundläggande förmågorna skall ses

⁸ Doktrin för markoperationer (DMarkO), 2005 (M7740-774004), s.42

⁹ DMarkO, 2005 s.42

som en modell där i princip allt vi genomför eller tillexempel planerar kan placeras in i en eller flera förmågor. De sex grundläggande förmågorna används för att beskriva och analysera den egna eller fiendens verksamhet, syftet med detta är att förenkla och strukturera komplicerande förhållanden. Med de grundläggande förmågorna så menas i detta arbete förmågorna: Ledning, Underrättelse/information, Verkan, Rörlighet, Skydd samt Uthållighet.¹⁰ I de fall där faktorer som har påverkat den taktik respektive land använd kan sorteras under flera av de grundläggande faktorerna kommer de att sorteras under den grundläggande förmåga den enligt författaren har haft störst inverkan.

2.2 Grundläggande faktorer

De grundläggande faktorerna som kommer att tas upp är följande: Terrängen samt motståndaren, dessa faktorer är gemensamma för båda konflikterna därefter kommer respektive lands tidigare erfarenhet av strid i bergsterräng, utbildning (t.ex. bergsstridsskolor), tiden samt uppgiften.

2.2.1 Terrängen

Terrängen i Afghanistan domineras av bergskedjan Hindukush som sträcker sig från landets östra gräns till den västra gränsen. Den högsta punkten i Afghanistan är toppen Nowshak med 7 485 meter över havet och den lägsta punkten i landet är Amu Darya 258 meter över havet. Landet består i huvudsak av bergsterräng med ökenplatåer i norr och sydväst dessa är dock i huvudsak obebodda.¹¹

2.2.2 Motståndaren

Motståndaren under Sovjets konflikt var gerillakrigare som kallar sig Mujaheddin. I Huvudsak har gerillakrigarna varit medlemmar i olika klaner som tillfälligt enats för att strida mot Sovjet och USA. Förfäderna till de krigare som både Sovjet och delvis USA blev mål för hade tidigare försökts kluvats av britterna i det som kallades för "The great game"¹² där britterna under tiden 1839-1919 under tre tillfällen invaderade Afghanistan. Under USA:s konflikt var det talibanerna i Afghanistan samt den av talibanstyret skyddade terroristorganisationen al-Qaida med Osama Bin Ladin som den mest kända personen i ledningen. Al-Qaida bestod i huvudsak av utländska gerillakrigare som i många fall var på flykt från sina hemländer, det de dock hade gemensamt var religionen. Al-Qaida hade därför ingen anledning att avbryta striderna för att återgå till sina tidigare liv, detta gjorde att de hade mycket hög motivation vid strid.¹³ Det Afghanska samhället bygger på ett klansystem där det är mycket vanligt med klan- och religionsfejder även flera etniska konflikter finns i landet.

¹⁰ *DMarkO*, 2005 s.30

¹¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>, 2008-12-03

¹² *The Bear Went Over The Mountain*, Lester W. Grau, Frank Class Publishers, London, 1998, s.XXXVI

¹³ *The untold story of operation Anaconda: Not a good day to die*, Sean Naylor, Penguin Group Inc. New York, 2005, s.24

Dock så har det Afghanska folket historiskt sett alltid enats mot yttre motståndare för att där efter falla tillbaka till klankonflikter inom Afghanistan¹⁴. Det finns även ett ekonomiskt intresse i att regionen är och förblir ostabil då den illegala exporten av opium är en stor inkomstkälla¹⁵ vilken skulle minska ifall regionen blev stabil. Motståndaren saknade även flyg, varken transport eller stridande, dock hade de under konflikten mot Sovjet tillgång till moderna bärbara luftvärnsrobotar samt moderna minor¹⁶. Dessa bärbara luftvärnsrobotar var en del av den hjälp Mujaheddin fick som stöd av USA under konflikten mot Sovjet.

2.2.3 Sovjetunionen

Först kommer det kort avhandlas om bakgrunden till varför Sovjetunionen gick in i Afghanistan för att därefter förklara de grundfaktorer som jag sett i grova drag påverkat utgången av konflikten.

Efter att det kommunistiska partiet tagit makten i Afghanistan 1978 genom en militärkupp och presidenten Nur M. Taraki påbörjade sin reformplan av landet möttes den genast av motstånd då den skulle kullkasta det tidigare klanbaserade samhället. 1979 så tog Tarakis premiärminister Hafizullah Amin över makten genom att mörda presidenten, dock så var premiärministerns styre minst lika illa omtyckt av folket i Afghanistan. Då Sovjetunionen såg en risk att Afghanistan skulle falla utanför sovjetisk kontroll så valde Sovjet att i december 1979 gå in i Afghanistan för att stabilisera läget, först efter nio år drog sig Sovjetunionen ur Afghanistan.¹⁷

Viktigt att tillägga är att Sovjetunionens insats i Afghanistan baserade sig på en värnpliktig armé som avlöstes. Armén var även en helt mekaniserad styrka som i huvudsak var anpassad för att lösa storskaliga konflikter i låglandet mot öster eller väster och saknade infanteri i sin grundorganisation.¹⁸

2.2.3.1 Tidigare erfarenheter

Sovjetunionen hade tidigare deltagit i strider i både Ungern 1956 och Tjeckoslovakien 1968¹⁹ samt stridigt i det sovjetiska centrala Asien 1920. Dock var striderna i Ungern samt Tjeckoslovakien inte i bergsterräng, men dock ett liknande scenario som Sovjet förväntade sig i Afghanistan. Stridigheterna i det sovjetiska centrala Asien hade dock varit i bergs och ökenterräng.²⁰ Sovjet ignorerade dock de lärdomar de fått från strider mot motståndsmän i centrala Asien samt de lärdomar som briterna under tre krig med Afghanistan samlat på sig. Sovjet valde i stället att använda sig av insatserna i Ungern samt Tjeckoslovakien som modeller för insatsen i Afghanistan.²¹

¹⁴ Lester W. Grau (1998) s.XXV

¹⁵ http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page_527.aspx 2008-12-02

¹⁶ Lester W. Grau (1998) Frunze foreword s.1

¹⁷ Lester W. Grau (1998) s.XVII-XVIII

¹⁸ Lester W. Grau (1998) s.202

¹⁹ Lester W. Grau (1998) s.XI

²⁰ Lester W. Grau (1998) s.XX

²¹ Lester W. Grau (1998) Foreword

2.2.3.2 Utbildning

Under det inledande skedet så saknade den trupp som tjänstgjorde i Afghanistan utbildning kopplad till strid och uppträdande i bergsmiljö. Dock så startades senare speciella bergsstridsskolor som utbildade personal inför tjänst i Afghanistan, man började även i de militära skolorna och träningsanläggningarna införa lärdomarna som dragits i striderna i Afghanistan.²²

2.2.3.3 Uppgiften

Vilken uppgiften den styrka som invaderade Afghanistan verkligen hade är något oklar, men det finns dock riktlinjer för hur denna uppgift skulle lösas. Dessa riktlinjer var att stabilisera landet genom att ta kontroll över större vägar, städer och kommunikationscenter. Därefter var tanken att låta afghanska reguljära styrkor lösa striden mot mujaheddinkrigarna och den sovjetiska styrkan bara skulle understödja med logistik, indirekt eld, flyg samt underrättelser. Och slutligen så skulle den sovjetiska styrkan dra sig ur landet. Problemet med denna plan var att stora delar av den afghanska styrkan hade deserterat och stödde nu i stället mujaheddinkrigarna i kampen mot den sovjetiska ockupationen.²³

2.2.3.4 Tiden

Inledningsvis så väntade sig Sovjet att det skulle röra sig om månader tills konflikten var löst²⁴ och sen inom tre år så skulle Afghanistan ha stabiliserat sig nog för att den sovjetiska styrkan skulle kunna dra sig ur²⁵. Konflikten kan delas upp i tre faser, där den första delen var invasions och konsolideringsfasen (från 1979-1981) i den andra fasen försökte man bryta motståndet hos gerillakrigarna (från 1982-1986). Under den tredje och sista fasen försökte Sovjet dra sig ur Afghanistan, den fasen varade från 1986 till 1989²⁶. Konflikten varade i totalt nio år.

2.2.4 USA

Bakgrunden till denna konflikt är terroristattacken mot World Trade Center byggnaderna i New York City, den 11 september 2001. Som svar på denna attack så startade USA sitt krig mot den globala terrorismen. USA började med att frysa tidigare kända terroristers och deras organisationers ekonomiska tillgångar, sedan påbörjades den militära delen av kriget mot terrorismen. Den militära delen benämndes "Operation Enduring Freedom" och riktade sig mot Afghanistan för att förhindra att landet används som en frihamn av terrorister. Operation Enduring Freedom påbörjades den 7 oktober 2001 och startade med anfall av flyg och kryssningsmissiler mot afghansk infrastruktur och al-Qaidas träningsläger. Storbritannien

²² Lester W. Grau (1998), s.XIX

²³ Lester W. Grau (1998) s.XVIII-XIX

²⁴ Lester W. Grau (1998) s.XVIII

²⁵ Lester W. Grau (1998) s.XXVIII

²⁶ Lester W. Grau (1998) s.XXiX

gick den 16 oktober 2001 även de in i Afghanistan.²⁷ I början av konflikten så bestod koalitionen styrkor av USA och Brittiska trupper för att sedan utökas till för tillfället 26st NATO länder samt 15st länder som ej är medlemmar i NATO som verkar i Afghanistan.²⁸ Dock pågår konflikten fortfarande, och under 2006 och framåt har man kunnat se en ökad aktivitet hos talibanerna då främst i söder och öster i bergsområdena i gränsen mot Pakistan.²⁹

2.2.4.1 Tidigare erfarenheter

USA:s tidigare erfarenhet av strid i bergsterräng kommer i huvudsak från andra världskriget då kraftiga strider genomfördes i bergsterrängen främst kring alperna. Under andra världskriget visade 10th Mountain Division tydligt på den effekt ett förband har om det är tidigare utbildat och tränat för strid i bergsterräng då de stred i alperna i Italien.³⁰ Dock hade detta förband övergått till att vara endast en lätt infanteridivision som inte längre specialiserade sig på strid i bergsterräng.³¹ Man hade även sommaren innan Operationen Enduring Freedom genomfört en marsch med en mycket liten del av ett specialförband i bergsterräng för att testa förmågan att verka i sådan miljö.³²

2.2.4.2 Utbildning

Vad utbildningen på de förband som verkade i Afghanistan under det inledande skedet är oklart, dock vid denna tidpunkt fanns i USA både Army Mountain Warfare School för armén samt Marine Corps Mountain Warfare Training Center för marinkåren som genomför träning av soldater och förband. Dock är utbildningen vid båda av dessa skolor mer inriktade på ett säkerhetsmässigt uppträdande i bergsterräng (klättring m.m.) än taktik vid tillexempel strid i bergsterräng.³³

²⁷ <http://www.globalsecurity.org/military/ops/enduring-freedom.htm>, 2008-12-04

²⁸ <http://www.nato.int/isaf/structure/nations/index.html>, 2008-12-04

²⁹ http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page_526.aspx, 2008-12-04

³⁰ Artikel *Mountain Warfare-The Need for Specialized Training* Major Muhammad Asim Malik, September-Oktober 2004 MILITARY REVIEW s.94

³¹ E-post konversation med LtC. (retired) Lester W. Grau US.TRADOC 2008-12-20

³² Sean Naylor 2005 s.79

³³ E-post konversation med LtC. (retired) Lester W. Grau US.TRADOC 2008-12-20

3 Diskussion

3.1 Inledning

I syfte att kunna strukturera upp informationen från konflikterna kommer jag att använda mig av de sex grundförmågorna.³⁴ Inom varje grundförmåga kommer först varje konflikt enskilt att tas upp för att därefter jämföras och resultera i en slutsats i kapitel 4. Slutligen kommer jag att sammanställa slutsatserna till vad som har varit den mest framstående framgångsfaktorn samt den största begränsning respektive USA:s och Sovjets taktik har haft i bergsterräng i Afghanistan.

3.2 Ledning

3.2.1 USA

Under operationen i Tora Bora, då de amerikanska förbanden försökte hindra att flertalet av medlemmarna ur Al-Qaida flydde till Pakistan, så valde USA att i huvudsak använda sig av specialförband som följde med som rådgivare till lokala milismän. Här hade USA problem med att den milisstyrka man använde sig av under denna operation tillhörde folkgruppen pashtuner, och då man tidigare använt sig av tadjjiker och uzbeker för att störta den av pashtuner tidigare ledda talibanstyret. Så var det svårt att leda milisstyrkan bestående av pashtuner att strida effektivt mot Al-Qaida. Pashtunerna i området kring Tora Bora hade även mycket goda relationer till Osama Bin Ladin som varit mycket generös mot pashtunerna i området. Sedan hade USA även problem med att den stab som bildade *Combined Joint TaskForce Mountain (CJTF Mountain)*, vilket var den stab som var ansvarig för operation anaconda, bestod av en kraftigt decimerad divisionsstab från i huvudsak 10:e *Mountain Division*, där ungefär en tredjedel av staben befann sig i Balkan och ersattes av personal från andra staber.³⁵ Denna stab ledde sedan de delar ur 101:e Luftburna divisionens 3:e brigad som befann sig i Afghanistan.³⁶ Sedan var det ett problem då operation anaconda var inledningsvis en plan som specialförbanden hade startat arbetet på, när denna plan sedan växte i omfattning fick den nyligen sammansatta staben *CJTF Mountain* ansvaret över planen. Dock fick *CJTF Mountain* endast en vecka för att utveckla den plan vidare som nu dels innefattade Afghanska förband, Reguljära förband samt specialförband.³⁷ De som förband som den decimerade divisionsstaben från 10:e *Mountain Division* skulle leda inför och under operation anaconda var en stor blandning, den bestod av förband från åtta länder, förband ur två armédivisioner, två specialförband, en blandning av flygförband samt lokal milis ur olika folkgrupper.³⁸ Det

³⁴ Doktrin för markoperationer 2005 s.30

³⁵ Sean Naylor 2005 s.89

³⁶ Sean Naylor 2005 s.86

³⁷ *Operation Anaconda: An Air Power Perspective*, 2005 s.26

³⁸ Sean Naylor 2005 s.88

var även under operation anaconda stora problem med kommunikation mellan enheterna, vilket resulterade att enheterna fick till stor del agera på egen hand.³⁹

3.2.2 Sovjetunionen

Även de sovjetiska trupperna använde sig av lokala förband, dessa förband utgjorde i vissa operationer huvudstyrkan, dock hade dessa ibland sovjetiska befäl för att underlätta ledningen. Det fanns sedan även stora problem med disciplinen och moralen i de reguljära förbanden.⁴⁰ Sedan var även vanligt att högre befäl tog över underlydandes uppgifter och befäl när uppgiften blev svår eller helt enkelt bara roligare än den uppgift det högre befälet för tillfället hade. Det var även stora problem med att samla hela förband inför operationer, ofta genomförde delar av förbanden som deltog även någon annan verksamhet samtidigt. Detta skapade problemet att stab från ett förband kunde leda delar ur flera andra förband men sakna delar av sin ordinarie organisation.⁴¹ Det var även en stor brist gällande kompetenta underbefäl då det saknades en professionell underofficersnivå i armén, så var det värnpliktiga som löste dessa uppgifter. Vilket resulterade att de ofta saknade initiativkraft och den kompetens som krävdes för att effektivt lösa sina uppgifter. Dock fanns det underbefäl inom de luftburna trupperna samt inom specialförbanden där de tilläts och accepterades från högre befäl att underbefälen agerade på eget initiativ, vilket medförde att dessa enheter hade mycket bättre effekt än de mekaniserade skytteförbanden där det saknades initiativkraft.⁴² De sovjetiska befälen valde även att själva framrycka i täten på huvudkolonnen under konvojtjänst. Det medförde att det var lätt att urskilja befälets fordon samt lätt att slå ut detta, då förpatrullerna sällan kontrollerade kritiska punkter längs framryckningsvägen som broar eller smala pass efter fiender. När väl befälets fordon med den kommunikationsutrustning den innehöll var utslagen så saknade de sovjetiska befälen förmåga att leda striden.⁴³ En av de viktigaste erfarenheter som de sovjetiska styrkorna drog i Afghanistan var att ha en ”hård men flexibel och kontinuerligt kontroll av sina underenheter”,⁴⁴ samt att alla beslut grundade sig på ett bra informationsunderlag.⁴⁵

3.3 Underrättelser/ information

3.3.1 USA

Av de källorna som använts för det här arbetet kan det utläsas att de förband som deltog från USA lade mycket stor vikt vid underrättelseinhämtning, dock hade de en del problem med att deras underrättelseorganisation inte var anpassad för denna terräng och motståndare. Amerikanska förband hade även inför operation Anaconda svårt att med satellitspaning och

³⁹ Robert H. McElroy, 2002 s.9

⁴⁰ Lester W. Grau (1998) s.29-30, 69

⁴¹ Lester W. Grau (1998) s.56, 75

⁴² Lester W. Grau (1998) s.102

⁴³ Lester W. Grau (1998) s.147

⁴⁴ Lester W. Grau (1998) s.195 Författarens egen översättning

⁴⁵ Lester W. Grau (1998) s.195

flygspaning finna Al-Qaida och deras ställningar i Shahikot området då de saknade tyngre fordon och uppträdde i mindre grupper, samt att de när de inte förflyttade sig höll sig dolda i olika grottsystem. Vilket medförde att man i huvudsak fick förlita sig på signalspaning och information insamlad från lokalbefolkningen.⁴⁶ Trots mycket omfattande spaning med både flyg, UAV, signalspaning samt information insamlad från lokalbefolkningen så var det oftast soldaten på marken som först upptäckte fienden, då fienden utnyttjade terrängen bättre än de mål som dessa sensorer var tänkta att söka efter.⁴⁷ Den bedömning som gjordes av antalet Al-Qaida samt talibaner i området var kraftigt missvisande, inledningsvis så bedömdes fienden till under 200 man för att sedan under operationen ändras till omkring 1000 man. De amerikanska underrättelseanalytikerna hade även fel gällande den bedömda reaktionen hos dessa, då dessa förväntade sig att de i händelse av strider skulle dra sig ur striden och försöka fly till Pakistan.⁴⁸

Inför operationen i Shahikot dalen (Operation Anaconda) så sökte ledningen av Taskforce Dagger, som i huvudsak bestod av specialförband som opererade i de norra delarna av Afghanistan, information om tidigare sovjetiska operationer i området genom att studera litteraturen *The Bear Went Over the Mountain* skriven av Lester W. Grau och *The Other Side Of the Mountain* skriven av Lester W. Grau samt Ali Ahmad Jalali. Där den första boken beskriver operationer och händelser ur ett sovjetiskt perspektiv och den senare beskriver mujahideen krigarnas perspektiv på samma händelser. I dessa böcker diskuteras de motgångar och framgångar de sovjetiska förbanden hade under sin konflikt, samt fördelar och nackdelar med den sovjetiska taktiken i bergsterräng. Även hur mujaheddinkrigarna agerade i stridigheter med de sovjetiska förbanden.⁴⁹ De amerikanska enheterna kom även över rapporter från dels en rysk officer som stridit i shahikot området samt från en före detta Al-Qaida medlem som vart fängslad i USA 1998.⁵⁰ Genom att studera litteratur fick man en uppfattning om hur Al-Qaida kunde tänka sig agera.

Sedan hade amerikanerna även problem med att personal som genomföra underrättelsebearbetningen var uppdelad på flera organisationer, vilket resulterade i att delar av organisationen hade svårt att få hela underrättelsebilden klar för sig.⁵¹ Sedan på grund av den svårighet ett amerikanskt förband hade att skilja mellan lokalbefolkningen i Shahikot dalen och de utländska krigarna i Al-Qaida (som i huvudsak var tjecker, araber och uzbekar) så valde man att gå in med en mindre styrka av afghaner som deltog i konflikten på USA:s sida.⁵² Alla dessa svårigheter med underrättelseinhämtningen försämrade den beslutsfattande stabernas underlag vilket medförde att de stundtals agerade på felaktiga grunder.

⁴⁶ Artikel *Afghanistan: Fire Support for Operation Anaconda*, Field Artillery, Av Robert H. McElroy, Intervju med MG Frankling L. Hagenbeck, September – October 2002 s.6

⁴⁷ Artikel *Afghanistan: Joint and Coalition Fire Support in Operation Anaconda*, Field Artillery, Av LtC Christopher F. Bentley, September – October 2002 s.14

⁴⁸ Artikel *Operation Anaconda: An Air Power Perspective*, Headquarters United States Air Force, 7 February 2005, s.113

⁴⁹ Sean Naylor 2005 s.24-25

⁵⁰ Sean Naylor 2005 s.76-78

⁵¹ Sean Naylor 2005 s.13

⁵² Sean Naylor 2005 s.119

3.3.2 Sovjetunionen

Till skillnad från de operationer genomförda av USA där stor vikt lades vid dold underrättelseinhämtning så föregicks de sovjetiska operationerna sällan av någon dold underrättelseinhämtning eller rekognosering, vilket medförde att de sovjetiska förbanden ofta framryckte in i förberedda eldöverfall av Mujaheddin som då hade fördelen av att strida i den terräng de själva valt.⁵³ Sovjet använde inte sina spaningsförband i första hand till underrättelseinhämtning för övriga förband utan i huvudsak till stridsspaning, detta för att spaningsförbanden i regel var bättre utbildade och hade högre moral än det motoriserade skytteförbanden.⁵⁴ Sedan så valde Sovjet att med mekaniserade förband, där personalen var uppsutten, genomföra inringningar av fientliga förband. Vilket medförde att man saknade den personal som krävdes för bevaka de svårframkomliga stigarna och stråk som fanns i bergsterrängen, detta medförde att många av Mujaheddinkrigarna undkom dessa inringningar.⁵⁵ Man hade även tillgång till flygspaning, signalspaning samt spaning med hjälp av det sovjetiska specialförbandet SPETSNAZ, vilket användes vid flera operationer.⁵⁶ De gångerna någon form av patrull utgick för att till exempel rekognosera en vägsträcka genomfördes i regel all sådan verksamhet uppsutten i fordonen, vilket resulterade i att fienden sällan upptäcktes innan den öppnade eld mot till exempel en huvuddel i en konvoj.⁵⁷ Under flera av operationerna som är nämnda i boken *The Bear Went Over The Mountain* av Lester W. Grau kan det utläsas att det finns underrättelseunderlag i form av antalet fiender, samt en bedömd verksamhet som dessa sysslade med, som opererade inom ett visst område. Dock ges det sällan någon tydligare information om var fienden mer exakt befinner sig och hur den är utrustad, man får även uppfattningen att de sovjetiska befälen i många fall sänder ut sina förband för att kontrollera ifall underrättelserna stämmer mer än att agera på den insamlade informationen.

Sedan kan man ställa sig frågan hur effektiv det sovjetiska valet att använda sina spaningsförband till i huvudsak stridsspaning mot en motståndare som för en mycket rörlig strid och där de sovjetiska förbanden ofta hade en sämre rörlighet än sin motståndare. Mujaheddin valde även oftast att genomföra eldöverfall och därefter snabbt dra sig ur striden, detta medförde att de sovjetiska spaningsanfallen sällan lyckades binda fienden. Detta kan man härleda igen till att de sovjetiska förbanden inte var anpassade till den motståndaren och terrängen de mötte i Afghanistan.

3.4 Verkan

3.4.1 USA

⁵³ Lester W. Grau (1998) s.8

⁵⁴ Lester W. Grau (1998) s.14

⁵⁵ Lester W. Grau (1998) s.47

⁵⁶ Lester W. Grau (1998) s. 58-59

⁵⁷ Lester W. Grau (1998) s.147-148

När delar ur 3:e Brigaden ur 101:a Luftburna divisionen avlöste den del ur USA:s Marinkår som löste uppgifter i Afghanistan så fick de inledningsvis inte ta med sig sina 105mm artilleripjäser eller sina attackhelikoptrar. Senare fick de dock ett kompani attackhelikoptrar underställda sig (8st).⁵⁸ Viktigt att tänka på är att de delar som skulle skickas till Afghanistan tidigare alltid tränat med eget understöd i form av artilleri och attackhelikoptrar, men att ledningen förlitade sig på att ett understöd endast i form av flygplan var tillräckligt. Detta hade tidigare fungerat väl när precisionsvapen hade letts in mot specifika mål, som t.ex. Byggnader eller personer av speciellt utbildad personal ur specialförbanden samt flygvapnet, och ledningen fortsatte tro på detta koncept även för den reguljära lätta infanteribrigad som 3:e brigaden var. Detta medförde att vissa delar under operation anaconda saknade förmågan att leda in flygunderstöd, då det amerikanska flygvapnet vägrade att understödja med precisionsvapen ifall det saknades utbildad personal för detta.⁵⁹ Man kunde dock snabbt se att den eldkraft som flyget levererade inte var tillräcklig för att kunna hålla nere motståndaren⁶⁰, detta på grund av att flygplan har en begränsad mängd bränsle och vapenlast samt tiden det tar för att nå målområdet. Även de få attackhelikoptrar som användes hade svårt att verka på höjd, då främst på grund av att de inte kunde hovra i den tunna luften, de fick även 6st av de 8st attackhelikoptrarna utslagna av finkalibrig eld redan första dagen⁶¹ Detta medförde att piloterna var tvungna att under operationen utveckla nya metoder för att kunna verka. Det fanns även ett stort problem gällande insatsreglerna gällande flygunderstödet för operation anaconda då när operationen planerades av specialförbanden gällde speciella insatsregler som medförde att inom vissa områden fick använda sig av offensivt understöd. När sedan operationen strax innan genomförandet lämnades över till CJTF Mountain då gällde inte dessa regler lägre då operationen nu leddes av en ”reguljär” stab. Vilket i slutänden resulterade att flygunderstöd endast kunde kallas in i defensivt syfte, det vill säga när den enheten är utsatt för fientlig eld, eller då tillstånd givits från US Central Command.⁶²

3.4.2 Sovjetunionen

Den sovjetiska taktiken gällande verkan mot Mujaheddin syftande i huvudsak till att omringa fienden för att begränsa fiendens möjlighet till rörelse, för att där efter genomsöka området ytterst noggrant och nedkämpa den med den överlägsna eldkraft de sovjetiska styrkorna besatt.⁶³ De sovjetiska markförbanden hade i regel ett mycket gott understöd i form av både artilleri samt attackhelikoptrar. Detta understöd medföljde i regel även under förbandens förflyttningar till och från operationsområdet.⁶⁴ Dock fanns dock nackdelar med understödet, en av dessa var att det ofta var en väldigt centraliserad ledning som ägde eldtillståndet för artilleriet. Detta medförde att tiden från att en underställd anhöll om understöd med indirekt eld tills artilleriet påbörjade eldgivning var väldigt lång, och i vissa fall nekades även underställda understöd i form av indirekt eld. Detta skapade problem i en strid där fienden strider rörligt och inte ger den tid som krävs för att eldledare skall kunna genomföra måluttåg samt den tid det tar för att få eldtillstånd från högre chef.⁶⁵ Man hade även problem med att befälen på kompani och plutonsnivån brast i kompetens gällande ledning av den indirekta

⁵⁸ Sean Naylor 2005 s.53-58

⁵⁹ Sean Naylor 2005 s.52-55

⁶⁰ Marcus P. Acosta CPT, U.S. Army s.65

⁶¹ Marcus P. Acosta CPT, U.S. Army s.69

⁶² *Operation Anaconda: An Air Power Perspective*, 2005 s.40

⁶³ Lester W. Grau (1998) s.2

⁶⁴ Lester W. Grau (1998) s.2-16

⁶⁵ Lester W. Grau (1998) s.19

elden, måluttag var ofta fel samt att eldregleringen antingen var fel eller för långsam. Detta resulterade i att fienden ofta lyckades dra sig ur innan den indirekta elden låg rätt, dock började man med att införa eldobservatörer på kompani och plutonsnivå.⁶⁶ Under i princip hela Afghanistan konflikten så inledde de sovjetiska förbanden ofta genomsök och operationer med massiv eldgivning med den indirekta elden samt flyget, ofta mot de byar där genomsökningen skulle ske, utan hänsyn till den civila befolkningen. Artilleribeslutningarna och flyganfall kunde pågå i allt från 10 minuter till flera timmar. Detta medförde att de ofta misslyckades med att uppnå överraskning, vilket de sovjetiska styrkorna ofta strävade efter.⁶⁷

Den del av de sovjetiska förband som var stationerade i Afghanistan skiljde sig även mot övriga förband då de omstrukturerats så att de innehöll det som på ryska kallas *Bronegrupp*. Vilket innebär en sammansatt grupp bestående av ca 4-5 stridsvagnar, stridsfordon eller andra splitterskyddade fordon, dessa grupper stred skilt från de skyttesoldater som vanligtvis medföljde varje fordon. Detta var en ganska stor förändring från den organisation som användes i övrigt i Sovjet, där i regel allt skytte var mekaniserat och stred tillsammans med sina fordon. Syftet med *Bronegrupp* var att kunna ge understöd med tunga vapen samt kunna använda det avsuttna skyttet som vanlig infanteri enhet sen att även vid förflyttningar kunna nyttja fordonen som transport.⁶⁸

3.5 Rörlighet

3.5.1 USA

Då de ordinarie transporthelikoptrarna som användes för luftlandsättning (UH-60 "Blackhawks") kunde inte ta samma vikt på den höga höjd de var tvungna att verka på, så valde man i stället att använda de tyngre lasthelikoptrarna (CH-47 "Chinook") man hade. Trots detta har förflyttningar och transporter med hjälp av helikopter varit ett av de viktigare transportmedlen under hela Afghanistankonflikten hitintills. Dock så på grund av väderberoendet för helikoptrar lyckades inte alla de enheter som deltog i operation anaconda med att luftlandsättas i operationsområdet.^{69 70}

3.5.2 Sovjetunionen

Ett stort problem som de sovjetiska förbanden hade var att de alltid stävade efter att nedkämpa fienden frontalt eller med sin huvudstyrka, man saknade här den rörelseförmåga och tempot i denna som krävdes för själv kunna ta initiativet i striden.⁷¹ Under de flera operationer där de sovjetiska soldaterna verkade skilt från sina fordon så bar soldaterna med

⁶⁶ Lester W. Grau (1998) s.179

⁶⁷ Lester W. Grau (1998) s.47

⁶⁸ Lester W. Grau (1998) s. 34-36

⁶⁹ *Executive Summary of the Battle of Takur Ghar*

Released through the Department of Defense, May 24, 2002 s.2

⁷⁰ Robert H. McElroy 2002 s.6

⁷¹ Lester W. Grau (1998) s. 14

de tunga vapensystemen som till exempel tung kulspruta, granatspruta samt granatkastare. Detta medförde att rörligheten på förbandet begränsades kraftigt, vilken slutade i att de sovjetiska förbanden vid omfattningar och anfall sällan lyckades binda fienden i strid, utan slutade i att Mujaheddin kunde bryta stridskontakten och dra sig ur innan de sovjetiska förbanden hade lyckats kraftsamla eller bara påbörjat anfallet.⁷² Man valde även ofta i de fall där förband luftlandsattes under operationer att flyga in dessa förband i större enheter, vilket krävde en större yta att landa på vilket kraftigt begränsade valet av landningsplats. Detta medförde att förbanden stundtals fick marschera till området för operationen, samt att vid situationer där landningsplatsen blev röjd av fienden alternativt att den var olämplig så splittrades dessa större enheter och mycket tid gick åt till att återsamla dessa.⁷³ Det var även en stor brist på helikoptrar då dessa var anpassade för att flyga på en höjd av ungefär 2000 meter, vilket medförde att på en höjd av cirka 4000 meter kunde helikoptrar bara lyfta hälften av den vikt de var tänkta för.⁷⁴ Detta medförde att de antal helikoptrar som var avsedda för att lyfta ett förband inte räckte till. Sedan valde den sovjetiska ledningen i Afghanistan att detaljstyra sina förband gällande vilken utrustning samt antal soldater som var minimum vid till exempel eldöverfall. Detta resulterade i att de sovjetiska patrullerna fick försämrade rörlighet vilket ökade risken för upptäckt.⁷⁵ I Afghanistan lärde sig de sovjetiska förbanden vikten av att ha understöd av dels pionjärenheter eller ingenjörenheter för att öka rörligheten på förbandet, detta kopplat till att både de sovjetiska samt mujaheddin använde sig väldigt ofta av minor samt att förstöra infrastrukturen för att begränsa varandras rörlighet.⁷⁶

3.6 Skydd

3.6.1 USA

Gällande hur de amerikanska förbanden har nyttjat sig av förmågan skydd är i de källor som använts för detta arbete oklart. Dock så under operation anaconda på grund av att man ansåg att det skulle vara farligare att flyga in under mörker i bergsterräng så valde man att flyga in förbanden under dagsljus, vilket medförde att de utsattes för kraftig eldgivning från Al Qaida. Detta kan ha varit ett misstag att inte nyttja mörkret som skydd för sina enheter, då USA hade ett stort övertag gällande mörkermateriel.⁷⁷ Detta kan man i huvudsak koppla till att piloter och ledning saknade erfarenhet att verka i bergsterräng, vilket medförde att man genomförde en kanske felaktig riskanalys av inflygningen.

3.6.2 Sovjetunionen

De sovjetiska befälhavarna hade svårt att hålla den operationssäkerhet som krävdes för att kunna genomföra lyckade operationer eller marscher. Detta på grund av till exempel invanda

⁷² Lester W. Grau (1998) s.75

⁷³ Lester W. Grau (1998) s.87

⁷⁴ Lester W. Grau (1998) s.101

⁷⁵ Lester W. Grau (1998) s.170

⁷⁶ Lester W. Grau (1998) s.199

⁷⁷ Marcus P. Acosta CPT, U.S. Army s.67

rutiner som tillexempel stora ceremoniella visitationer innan utmarsch inför en operation, samt att de afghanska förbanden som medföljde på vissa operationer inte alltid var så noga med operationssäkerheten. Det beteendet skapade ett mönster som var lätt för Mujaheddin att läsa, vilket medförde att operationer blev röjda och sovjetiska trupper blev utsatta för eldöverfall under marscher på väg till operationsområdet. Dock i de operationer där operationssäkerheten hölls nådde de sovjetiska förbanden framgång.⁷⁸ Vid försvar valde de sovjetiska trupperna att förskansa sig i värn innanför stora minfält och taggtråd, detta var att helt lämna över initiativet till fienden. De sovjetiska försvarsställningarna saknade i regel patruller eller förberedda eldöverfallsplatser för att föra ett aktivt försvar.⁷⁹ I och med att den sovjetiska ledningen alltid strävade efter att ha total kontroll över sina enheter över tiden så resulterade detta i en väldigt tät radiotrafik, vilket medförde att Mujaheddin stundtals blev förvarnad vid operationer i deras område. Detta på grund av att den sovjetiska radiotrafiken ibland saknade kryptering, samt att radiodisciplin ofta var bristande på de sovjetiska förbanden.⁸⁰

3.7 Uthållighet

3.7.1 USA

Under Operation Anaconda så räknade ledningen med att operationen skulle vara genomförd på tre dagar, i stället varade den under arton dagar, detta medförde att flera enheter saknade tillräckligt underhåll för att genomföra verksamhet i den terrängen.⁸¹ Då USA inte ville göra om Sovjets misstag att ses som en invaderande styrka så ville USA inte gå in med stora reguljära styrkor i landet för att hindra Al-Qaidas flykt mot Pakistan, detta skapade ett problem i att de specialförband som ansvarade för operationerna saknade det stödfunktioner som ett reguljärt förband hade bidragit med.

3.7.2 Sovjetunionen

Då de sovjetiska spaningsförbanden i huvudsak användes som ett mekaniserat skytteförband, samt ofta som spetsen i anfall och andra offensiva operationer, medförde detta att de ofta fick ta mer förluster än övriga förband, vilket var en kanske annat än en optimal användning av de begränsade spaningsresurser ett förband har. Sovjet hade även ett stort problem i den brist på personal de hade, då de ej hade tillräckligt med förband för att själva, över tiden kontrollera Afghanistan. Det var tillexempel sällan ett regemente verkligen bestod av det antal bataljoner det hade enligt sin organisation utan det var oftast så att det saknades personal på alla nivåer ända ner till gruppnivån. Man hade även stora problem med hygien då cirka 1/4 - 1/3 av personalen i en enhet var sjuka över tiden.⁸²

⁷⁸Lester W. Grau (1998) s.5-11

⁷⁹Lester W. Grau (1998) s.115

⁸⁰Lester W. Grau (1998) s.171

⁸¹Rapport. *High Altitude Warfare: The Kargil Conflict and the Future*, Marcus P. Acosta CPT, U.S. Army s.67

⁸²Lester W. Grau (1998) s14-15,76,199

4 Slutsatser

Inledningsvis kommer den första delen av frågeställningen redan att besvaras rörande skillnaden mellan den taktik USA samt Sovjet har använt under operationer i bergsterräng kopplat till de sex grundförmågorna: Ledning, Underrättelser/Information, Verkan, Rörlighet, Skydd samt Uthållighet.

4.1.1 Ledning

Under båda konflikterna har man använt sig av lokal milis för att lösa sina uppgifter, detta i sig verkar inte ha skapat några större ledningsproblem. I huvudsak så har de problem som uppstått med dessa förband när man använt dessa på ett ganska ”osunt” politiskt sätt, det vill säga tillexempel operationer mot de grupper dessa känner samhörighet med.

För båda stormakterna så hade man ofta staber som var reducerade samt kompletterad med personal från andra staber. Här finns dock inget dokumenterat vad utfallet blev av arbetet på dessa staber. Då dels denna blandade stab har fördelen att komma fram till en möjligen annorlunda lösning än den tidigare staben. Dock så finns även nackdelen att en sådan blandad stab möjligen är långsammare i beslutsprocessen än en väl samövad stab. Den största skillnaden mellan hur USA och sovjet har agerat inom förmågan ledning kan man finna i hur respektive organisation ställt sig till att använda sig av uppdragstaktik.⁸³ I det inledande skedet av konflikten hade de sovjetiska förbanden en mycket styrd struktur inom sina enheter, där initiativtagande inte ansågs som en lämplig egenskap hos varken befäl eller värnpliktiga. Dock så efter hand så började det inom de luftburna förbanden samt specialförbanden att accepteras att initiativ togs. Detta problem med förtroende inom de sovjetiska förbanden hämmade dessa något enormt i vissa fall. Till skillnad från de sovjetiska förbanden så hade de amerikanska förbanden en annan inställning till uppdragstaktik som man tydligast kan se i operation anaconda där problem med sambandet uppstod och de amerikanska enheterna fortsatte striden mot den målbild som tidigare givits, detta utan att enheterna avstannade i lösandet av uppgiften.

4.1.2 Underrättelser/information

Här kan man se en stor skillnad mellan hur Sovjet och USA har prioriterat sina resurser gällande underrättelseinhämtning. Där den ena parten fokuserade på att förse sina förband med ett så bra underlag som möjligt, och den andra parten inte tycks göra nästan något för att förbättra det underrättelseunderlag som var tillgänglig. Dock hade båda dessa parter problem med att sensorer inte var anpassade för den terrängen och motståndare de hade under konflikterna i Afghanistan. Där de reguljära sovjetiska förbanden i många fall genomförde

⁸³ Förklaring av begreppet finns i *DMarkO*, 2005 s.53

sina förpatruller och rekognoseringspatruller uppsuttna för fordon. Här kan man ställa sig frågan ifall detta kommer av ren nonchalans eller ifall det är ett resultat av att förbanden är anpassade, i både materiel och doktrin, till att söka efter en mekaniserad fiende i låglandet i öster och väst. I USA:s fall så var det i huvudsak materielen som inte var anpassad till terrängen och fienden, där den lågteknologiska motståndaren var svår att få grepp om då dessa i många fall saknade fordon eller andra värmekällor som gav utslag på de värmekameror som tillexempel UAV var utrustade med. Man hade även svår att observera i den terräng fienden verkade i då den ofta bestod av grottor, smala pass, och djupa dalar som försämrade den överblick som sensorerna strävade efter.

Under båda konflikterna så hade båda stormakterna ofta problem med att få korrekta underrättelseunderlag iför sina operationer. Den största skillnaden mellan USA och Sovjets taktik gällande underrättelseinhämtning kan sammanfattas med att Sovjet tycks vara att det ofta prioriterades bort nästan helt i vissa operationer.

4.1.3 Verkan

Gemensamt för både USA och Sovjet under förmågan verkan är att båda har vid några tillfällen saknat tillräckligt med personal eller kompetens för att leda understödet i form av indirekt eld och flygunderstöd på alla sina enheter. Här skiljer det sig dock ganska mycket hur respektive land valt att nyttja sitt understöd, vid sovjetiska operationer förbekämpades det oftast en längre tid innan markförbanden påbörjade operationen. Men de amerikanska förbanden en annan inställning till understöd där man valde att nästan bara förlita sig på pressionsvapen levererade från flygplan, dessa användes dock endast mot verifierade mål, och i många fall då de amerikanska enheterna hade hamnat i efterhandssituationer. Detta gav ett problem då möjligheten att med eld nedhålla en fiende då dessa vapen var anpassade för att bekämpa i huvudsak fasta mål. Det fanns även en risk med att det finns en begränsning i vilket väder dessa flygplan kan leverera understöd. Dock kopplat till gällande insattsregler var kanske flyg det mest lämpliga som val av understöd, där det inte likt de sovjetiska förbanden är möjligt att förbekämpa tillexempel en hel by.

Sedan en av de största anledningarna till att de sovjetiska förbanden började nå framgång i Afghanistan, var att man omstrukturerade sina förband till mer anpassade för den terräng dessa verkade i. Man valde tillexempel att skapa understödsgrupper med de tunga fordonen i stället för att skyttet stred tillsammans med fordonen, vilket möjliggjorde att dessa enheter kunde ha effekt trots att terrängen inte medgav att fordon följde med i rörelsen.

4.1.4 Rörlighet

Inom förmågan rörlighet så kan snabbt se båda stormakterna har valt att se förflyttningar med helikopter i bergsterräng som det mest effektiva metoden för att snabbt kunna inringa en fiende samt uppnå överraskning. Dock har användandet av helikoptrar haft vissa begränsningar, i huvudsak att dessa inte klarar av att lyfta samma mängd last som den är specificerad för i grunden sen även att förflyttningar med helikopter är kraftigt väderberoende. Detta har som många andra delar medfört att en anpassning måste ske för att förbanden skall fungera optimalt i en miljö som skiljer sig från den dessa förband tidigare tränat för.

Det som skiljer stormakterna åt mest inom förmågan rörlighet är att de sovjetiska förbanden till skillnad från de amerikanska är detaljstyrda i hur dessa skall vara utrustade samt i vilken styrka förbandet skall uppträda i. Detta skapar ett problem där man fråntar befälet för förbandet möjligheten att anpassa sitt förband kopplat till prioriteringar gällande verkan eller rörlighet, och detta resulterar i att i en rörlig strid där fienden endast har ett eldhandvapen och kanske en filt så förlorar man regel initiativet.

4.1.5 Skydd

Gällande förmågan skydd är det svårt att genomföra en jämförelse av hur USA och Sovjet har agerat då informationen på den amerikanska sidan är kraftigt begränsad. Det man dock kan se är främst den passivitet som de sovjetiska förbanden uppvisande vid tillexempel bastjänst eller rast, då dessa som tidigare nämnt oftast valde att förskansa sig och lämna över initiativet till fienden. Den sovjetiska organisationen hade även ett flertal olater som resulterade att de försämrade sitt skydd, detta faller åter igen tillbaka på det bristande förtroende högre chefer hade för sina underställda. De högre chefernas kontrollbehov och detaljstyrning rörande skyddet av förbanden skapade en motsatt effekt där man i stället skapade problem på lång sikt.

4.1.6 Uthållighet

Det som skiljer mest mellan USA och Sovjet gällande uthållighet är hur de har använt sina resurser. De sovjetiska förbanden tillskillnad från de amerikanska tycks använda sina resurser på ett ganska vårdslöst sätt, vilket ger ett högt frånfall av både personal och utrustning. Väldigt lite än nämnt om hur logistiken har fungerat i den afghanska terrängen så bedömt har denna inte inverkat allt för mycket på lösandet av uppgiften.

4.1.7 Den största framgångsfaktorn samt begränsning för respektive stormakt

Nedan kommer författarens slutsatser rörande de resterande två delarna i frågeställningen redovisas, dessa två är:

- Vad har varit den största framgångsfaktorn till varför respektive stormakt har nått framgångar i Afghanistans bergsterräng.
- Vad har varit den största begränsningen respektive stormakt haft i sina operationer i Afghanistans bergsterräng

Rörande den framgångsfaktorns som varit den mest framträdande för de amerikanska förbanden så kan koppla det till hur de amerikanska förbanden använde sig av uppdragstaktik. Då detta sedan påverkade hur enheterna kunde hantera de friktioner som strid i bergsterräng, som tillexempel problem med sambandet eller att alla enheter inte kunde luftlandsättas samtidigt. Detta visar även vikten av ha en decentraliserad ledning där underställda chefer får

utrymme att fatta de beslut som krävs i den terrängen. På grund av terrängens beskaffenhet är det svårt att med större förband genomföra kraftsamlingar mot fienden vilket resulterar att strid i bergsterräng blir en strid där fokus ligger på de mindre enheterna som kompani eller pluton. Ifall man då har en centraliserad ledning under en operation resulterade de ofta i att de på grund av att de saknar det tempo misslyckas enheterna uppnå överraskning vilket enligt de marktaktiska grunderna⁸⁴ är en framgångsfaktor för att uppnå lokal överlägsenhet.

Vad sedan USA har haft som största begränsning kan man nog se de brister deras förband har haft gällande den indirekta elden. Dels valet av understöd med hjälp av endast flyg i bergsterräng mot en rörlig fiende, samt de problem förbanden hade med dels att det krävs en *FAC (Forward Air Controller)* för att kunna leda in dessa. Då utbildningen för att som eldobservatör leda in indirekt eld med artilleri är avsevärt kortare än vad som krävs för att leda in flyg med precisionsvapen samt att dessa eldobservatörer i regel finns på grups eller plutonsnivå så kan man kanske ifrågasätta valet att ta bort ett av de understödsmedel en chef är van att ha tillgång till. Här kan man se att samordning av de understödjande enheterna är av stor vikt för att lyckas i strid i bergsterräng då terrängen ofta medger ett gott skydd av tillexempel en försvarande fiende, samt att utmanövrera fienden kan vara svårt då terrängen kanske endast medger några få anfalls och framryckningsvägar.

Om man sedan ser på den sovjetiska sidans agerande vilken framgångsfaktor som har varit mest framstående för deras förbands framgångar, kan man koppla det till den omstruktureringen dessa genomförde med sina enheter då tillexempel de valde att skapa understödsgrupper med tunga fordon för att möjliggöra rörelse med skyttet. Detta då terrängen inte medgav en god rörlighet med fordon och rörlig strid med dessa var svårt att genomföra. Dock lämnar den sovjetiska flexibilitet mycket mer att önska då tillexempel de valde att detaljstyra förbands utrustning och antal. Detta kan man även koppla till det ledarskap som användes av ledningen i de sovjetiska förbanden.

Den största begränsningen som de sovjetiska förbanden hade i Afghanistan var utan tvekan det ledarskap som utövades främst mot yngre befäl samt underbefäl, förtroende för dessa tycks i största del ha varit mycket lågt. Det ledarskap som de sovjetiska förbanden utövade begränsade i många fall kraftigt de egna enheternas handlingsfrihet och skapade ett klimat i enheten där initiativ sågs som en dålig egenskap, detta resulterade att fienden oftast hade initiativet och kunde avbryta sin verksamhet innan den sovjetiska sidan påbörjade motåtgärder. Dock fanns det förband där förtroendet för underlydande tycks ha varit tillräckligt gott för att tillåta sina enheter att agera på eget initiativ, dessa enheter hade en betydligt högre effektivitet. Detta kan man åter koppla till att strid i bergsterräng är striden med små enheter, och ett ledarskap som inte tillåter att underställda agerar i händelse av problem med sambandet eller att situationen ändrar sig begränsar ett förbands uteffekt väsentligt.

Då det finns tidigare forskning kring ämnet strid i bergsterräng så skulle det vara intressant att dels kontrollera validiteten för svenska doktriner och reglementen mot de slutsatser denna forskning har kommit fram till, samt även insamling av erfarenheter och slutsatser för att eventuellt implementera dessa i de svenska doktrinerna och reglementena.

⁸⁴ Förklaring av begreppet finns i DmarkO s.36

5 Litteratur och källförteckning

5.1 Litteratur

The Bear Went Over The Mountain, Lester W. Grau, Frank Class Publishers, London, 1998
Mountain Operations Manual, Northern Warfare Training Center, 2000
Vetenskaplig metod, Rolf Ejvegård, Studentlitteratur, Lund, 2003
The untold story of operation Anaconda: Not a good day to die, Sean Naylor, Penguin Group Inc. New York, 2005

5.2 Skriftliga källor

5.2.1 Doktriner m.m.

Doktrin för markoperationer (DMarkO), 2005 (M7740-774004)

5.2.2 Artiklar

Artikel *Mountain Warfare-The Need for Specialized Training* Major Muhammad Asim Malik, September-Oktober 2004 MILITARY REVIEW
Artikel *Operation Anaconda: An Air Power Perspective*, Headquarters United States Air Force, 7 February 2005
Rapport *High Altitude Warfare: The Kargil Conflict and the Future*, Marcus P. Acosta CPT, U.S. Army
Rapport *Executive Summary of the Battle of Takur Ghar*
Released through the Department of Defense, May 24, 2002
Artikel *Afghanistan: Fire Support for Operation Anaconda*, Field Artillery, Av Robert H. McElroy, Intervju med MG Frankling L. Hagenbeck, September – October 2002 s.6
Artikel *Afghanistan: Joint and Coalition Fire Support in Operation Anaconda*, Field Artillery, Av LtC Christopher F. Bentley, September – October 2002

5.3 Andra källor (Intervjuer)⁸⁵

E-post konversation med LtC. (retired) Lester W. Grau US.TRADOC 2008-12-20

5.4 Internet

http://www.ismmed.org/np_altitude_tutorial.htm#acclimatization, 2008-12-01
http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page_527.aspx, 2008-12-02
http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page_526.aspx, 2008-12-04

⁸⁵ Dokumentation av konversationen finns i författarens ägo.

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>, 2008-12-03

<http://www.globalsecurity.org/military/ops/enduring-freedom.htm>, 2008-12-04

<http://www.nato.int/isaf/structure/nations/index.html>, 2008-12-04